

دانشگاه شیراز
شعبه مدیریت و اقتصاد

526

285,640

584,225

پس زمینه اقتصادی شیوع ویروس کووید ۲۰۱۹

دکتر محمدرضا مهدیار اسماعیلی

عضو هیئت علمی پژوهشی دانشکده مدیریت و اقتصاد

پس زمینه اقتصادی شیوع ویروس کووید ۲۰۱۹

دکتر محمدرضا مهدیار اسماعیلی

عضو هیئت علمی پژوهشی دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

بهار ۱۳۹۹

www.mgt.ihu.ac.ir

همانطور که طی این ماه‌ها گفته و شنیده شده است، ویروس کرونا از چین برخاست در دنیا فراگیر شد و از ابتدا با احتمال بالا متهم برای برخورداری از ظرفیت‌های تهاجمی و مخرب بیولوژیکی بوده است. اما اینکه آیا این موضوع توسط خود چین انجام شده یا کشور دیگری در این زمینه دخالت داشته و اگر این انگیزه وجود داشته است، چگونه آمار و ارقام‌ها با این انگیزه‌ها سازگاری دارند موضوعاتی است که برخی معتقدند به فرض اینکه این ویروس به عنوان یک سلاح بیولوژیک محسوب شود، هدف کشور سازنده اینست که بتواند با آن قوای نیروی کار خود را پالایش کند.

به این معنی که نیروی کار توانمند، غیر بیمار و ایمن خود را حفظ کند و نیروی کاری که با کیفیت نیستند یا احیاناً سن آنها بالا رفته، در آستانه بازنشستگی هستند یا بازنشسته شده اند و هزینه های بازنشستگی دارند را پالایش کند. از مدعیان این فرضیه تعادل آفرینی اقتصاد و جمعیت جهان با توسل به بیماری‌ها را می‌توان "جان کولمن" دانست که اصرار بسیاری بر سیاستگذاری "کمیت ۳۰۰ یا کانون توطئه‌های جهانی" برای کاهش جمعیت کشورهای جهان سوم و به‌خصوص مرگ اجباری سالمندان و بیماران حتی از طریق ایجاد گرسنگی و بیماری‌های کشنده واگیر دارد و مدعی می‌شوند که: ((تا سال ۲۰۵۰ حداقل باید ۴ میلیارد نفر از جمعیت مصرف کنندگان بی‌مصرف از طریق جنگ‌ها، سازمان دادن بیماری‌های واگیر زودکشنده و گرسنگی از میان برداشته شوند))^۱

وقتی به شرایط برخی از کشورهای درگیر کروناویروس نگاه کنیم، متوجه برخی مؤلفه‌های تعادل آفرینی کووید ۱۹ در این کشورها و بر مبنای تعادل جمعیت سالمند و بیمار با هزینه‌های اقتصادی سلامت و رفاه آنان طی سال‌ها و دهه‌های آینده خواهیم شد.

سن - جمعیت بالای ۶۵ سال	آمریکا	اتحادیه اروپا	چین	ژاپن
درصد جمعیت در سال ۲۰۱۰	۱۳ درصد	۱۷.۵ درصد	۸.۲ درصد	۲۲.۶ درصد
درصد جمعیت در سال ۲۰۲۵	۱۸.۱ درصد	۲۲ درصد	۱۳.۴ درصد	۲۹.۷ درصد
درصد جمعیت در سال ۲۰۳۰	۱۹.۸ درصد	۲۳.۸ درصد	۱۵.۹ درصد	۳۰.۸ درصد
درصد جمعیت در سال ۲۰۵۰	۲۱.۶ درصد	۲۸.۷ درصد	۲۳.۳ درصد	۳۷.۸ درصد

جدول پیش‌بینی جمعیت سالمندان در کتاب چشم انداز استراتژیک - آمریکا و بحران قدرت جهانی - زیگنیف برژینسکی

در حال حاضر پیش‌بینی شده است که هزینه نگهداری سالمندان آمریکا تنها در بخش بیمه پزشکی آنان (مدیکر) که مختص سالمندان ۶۵ سال و بالاتر است در سال ۲۰۱۰ که ۵۲۳ میلیارد دلار بود، در سال ۲۰۲۰ به ۹۳۲ میلیارد دلار می‌رسد. ۲

نکته بسیار جالب‌تر اینکه یکی از سرمایه‌گذاران اصلی بخش رفاهی ایالات متحده آمریکا، کشور چین است. و این احتمال بهره‌برداری از ویروس را برای تعادل جمعیتی بالا می‌برد. ۳

این پیش‌بینی و احتمال توسط افراد دیگری نیز اشاره شده است، به عنوان نمونه آقای «بیل گیتس» طی یک سخنرانی گفت که اتفاق بزرگ بعدی جهان بعد از بمب اتم در هیروشیما و ناکازاکی، احتمالاً دیگر از نوع سلاح جنگی و انفجاری نخواهد بود، بلکه از نوع بیولوژیکی خواهد بود و طبیعتاً کشورهایی که بتوانند این مسئله را مدیریت کنند در این دوره جدید جهانی موفق‌تر خواهند بود. نکته بعدی که برای ارزیابی وضعیت به آن نیاز داریم، توزیع تعداد کشته‌های فعلی جهان در میان کشورهای مختلف است.

همانطور که آمارها نشان می‌دهد امروز که تقریباً موضوع کووید ۱۹ همه‌گیر شده، شاهد این هستیم که کشور آمریکا در حالی که از حیث زمان و آغاز ابتلا، جزء کشورهای گروه سوم بود، در حال حاضر بیشترین ابتلا و قربانی را با فاصله بسیار زیاد نسبت به دیگران در این حوزه دارد که عدد آن به هیچ عنوان قابل مقایسه با کشورهای دیگر نیست. طبق آمار تعداد مبتلایان و جانباختگان، وقتی به کشورهای توسعه‌یافته اروپایی مثل انگلستان، آلمان، فرانسه، ایتالیا و اسپانیا در مقابل کشورهای حوزه شرق آسیا نگاه می‌کنیم، متوجه می‌شویم نه تنها چین، بلکه کشورهای شرق آسیا، کمترین تعداد مبتلایان را دارند.

به عنوان نمونه گفته می شود کره جنوبی به دلیل شیوه اصولی کنترل این بیماری، توانست آن را مدیریت کند و اجازه انتشار آن را ندهد که این سوال به وجود می آید که اگر تعداد مبتلایان کم این کشور را، به تسلط و توسعه یافتگی این کشور در اقدام به موقع صحیح ربط دهیم، پس جایگاه کشورهایی مثل سنگاپور، فیلیپین، اندونزی، هنگ کنگ و حتی کره شمالی چیست؟! چرا میزان مبتلایان در این کشورها نیز این چنین کم بوده است؟ که البته در راس آنها چین قرار دارد و با نگاه به آمارها و مقایسه آن با دیگر کشور و با توجه به اینکه کشور چین، بیشترین جمعیت جهان را دارد، متوجه می شویم که از حیث مبتلایان و قربانیان، آمار این کشور نیز عملاً بسیار ناچیز است.

با توجه به اینکه گفته شده این ویروس احتمال دارد یک سلاح بیولوژیک باشد، احتمالاً در آن نسبت به ژنوم ملت ها نیز طراحی هایی انجام شده است. این موضوع با ملاحظه ی دو مسئله قابل تامل است که مسئله اول هوشمندی شناخته شده ی فعلی کووید ۱۹ در مواجهه ی با اقشار مختلف است. با بررسی آمار مبتلایان به روشنی در میابیم که این ویروس به جوان ها و کسانی که توانایی جسمی مناسبی دارند و از ایمنی کافی برخوردارند، کاری ندارد و گفته می شود ۷۰ درصد از افرادی که در این گروه ویروس وارد بدنشان می شود حتی متوجه آن هم نمی شوند و این ویروس با آنها هیچ کاری ندارد. گروه دومی که به طرز قابل توجهی نسبت به این ویروس ایمن هستند، کودکان هستند که از زاویه دید اقتصادی، این افراد آینده سازان اقتصاد و نیروهای کاری آینده هستند. در واقع می توان پذیرفت که نیروی کاری فعلی و آینده جهان که به عنوان ثروت خاموش و آتی جهان تلقی می شوند نسبت به این موضوع از ایمنی کافی برخوردارند.

در مقابل اما افراد مسن که یا دیگر نمی توانند کار کنند یا از خدمات مستمری بهره مند هستند، اصلی ترین جامعه هدف و تهدید این ویروس هستند که با منطبق حفظ منافع اقتصادی نیز منطبق است. گروه دیگری که در معرض تهدید قرار دارند، افرادی هستند که اگرچه سن بالایی ندارند، اما دچار یک بیماری زمینه ای هستند که برای نظام سلامت کشورها از زاویه اقتصادی می تواند هزینه تولید کند و به همین ترتیب کارکرد و راندمان کاری آنها تحت تاثیر قرار دهد که این موارد به طرز معناداری با ایده بازسازی و پالایش ظرفیت نیروی کار جهانی، سازگاری دارد.

اکنون سوال مهم دیگری مطرح می شود که اگر این ویرس را اینچنین در خدمت منافع بلند مدت اقتصاد جهانی بدانیم، پس چرا عملکردش در مواجهه با ملل مختلف قوت و ضعف دارد؟! طبق آنچه متخصصین زیست شناسی می گویند، به نظر می رسد به راحتی می توان ژنوم ملت ها را نیز در این ویروس طراحی کرد که ضمن اینکه در اقلشار مختلف سنی رفتارهای مختلف نشان می دهد نسبت به ملل مختلف نیز رفتارهای متفاوت نشان دهد، به عبارتی برخی از ملت ها را درگیر کند و از کنار برخی ملت ها بدون چالش عبور کند که این هم توسط کارشناسان حوزه زیست شناسی بیش از این گفته شده است و هم اینکه با توجه به شواهد فعلی قربانیان نیز نشانه های بارزی برای قبول صحت این موضوع داریم.

توجه کنید که حتی در خود آمریکا نیز نه تنها سهم مبتلایان سیاه پوست نسبت به سفید پوستان چندین برابر است، بلکه درصد جانباختگان از مبتلایان سیاهان نیز مجدداً از درصد جانباختگان از مبتلایان سفیدها بیشتر است! این در حالی است که اگر بر اساس رفتار قبلی این ویروس در تبعیض بین جوانان سالم با کسانی که دچار بیماری زمینه ای هستند بخواهیم بپذیریم که این ویروس در به کام مرگ کشاندن مبتلایان خود، مغلوب توان جسمانی برتر می شود، این موضوع دست کم باید در مقایسه سیاهان و سفیدها نیز صدق می کرد و چه بسا که در مقابل سیاهان در عرصه های مختلفی نشان داده اند که حتی نسبت به سفیدها ظرفیت جسمانی قوی تری هم دارند، عکس وضع فعلی موجود در آمریکا عمل می کرد!

به نظر می رسد که کارکرد این ویروس مبتنی بر همان ایده ای است که مطرح شد و برای این آمده است که کشورهای در حال افول در اقتصاد فعلی دنیا و تحت تهدید کشورهای تازه جان گرفته را نجات دهد و تا حدی دوره اقتدار آنها را تمدید کند که اگر بخواهیم با این ایده موضوع را بازنگری کنیم، کاملاً متوجه می شویم که این ویروس خیلی هوشمندانه کشوری را که طبق آمارهای بین المللی بر اساس سرانه GDP ملت ها در حال رسیدن به آمریکا است و حتی بر اساس سهم از کل، آمریکا را پشت سر گذاشته است، با وجود درگیری اولیه نسبت به ویروس کووید ۱۹ تهدید جدی حس نمی کند آن کشور چین است!

بر اساس آمارهای جهانی سهم کل از GDP جهانی بر اساس قدرت خرید، کشور چین از سال ۲۰۱۳ از آمریکا عبور کرده است و به نظر می رسد تا سال ۲۰۲۵ یا نهایتاً ۲۰۳۰ حتی از حیث تولید داخلی بر حسب قیمت های جاری جهان نیز از آمریکا پیش بگیرد که این صراحتاً به معنای غلبه قطعی اقتصادی بر آمریکا

خواهد بود. به عقیده من کشور آمریکا که امروز نسبت به ویروس کووید ۱۹ اینچنین که مشاهده می شود در حال ابراز بی تفاوتی نسبت به مردم خود و جهان است، در تلاش است که با این سیاست، به هر نحوی سهمی از جامعه نیروی انسانی خود را از حیث کسانی که برایش هزینه دارند را رها کند تا بتواند با یک پالایش جدید، فرآیند اضمحلال خود در اقتصاد جهانی را به تعویق بیندازد.

با توجه به آنچه گفته شد فکر می کنم ما بتوانیم برای کشور خودمان نیز از کنار این قصه نتایجی را به دست بیاوریم. طبعاً اینجا به هیچ عنوان نمی خواهم نافی تلاش بزرگ جامعه پزشکی در مقابله با کووید ۱۹ باشم که قطعاً این تلاش بسیار بزرگ، ارزشمند و موثر بوده و است و طبعاً مبتنی بر نگاه اعتقادی و آیینی مان نیز ما به هیچ عنوان نمی توانیم مثل آنچه که آمریکا نسبت به نیروی کار خود فکر می کند و آنها را صرفاً یک ابزار و ماشین می بیند، نگاه کنیم. در کشور ما تمام انسان ها شریف هستند و ما با تکیه بر جایگاه عالی هویت انسانی همیشه تلاش می کنیم تا بتوانیم سلامت جامعه خود را حفظ کنیم و در مقابل هر نوع تهدید اتفاقی یا طراحی شده بیولوژیک مقابله کنیم.

به صراحت در آیه ۳۱ سوره اسرا می گوید "وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا": هرگز فرزندان خود را از ترس فقر به قتل نرسانید! ما رازق آنها و شما هستیم، این قتل فرزندان بسیار گناه بزرگی است! این تفاوت ما با آنهاست.

ما باید این نیروی انسانی را حفظ کنیم. ظرفیت اقتصاد ما متفاوت است و ما، هم تلاش مضاعف داریم و هم به خود می بالیم و حتی اگر نسخه ای از آمریکا داده شود ما با آن مقابله خواهیم کرد. اما از این جهت تحلیل این رفتار آمریکا با ما قابل توجه است که او ما را به صراحت برای آینده ی خود تهدید می داند.

در آغاز شیوع و رتبه دوم ایران و سوم ایتالیا به نقل از متخصصین ژن شناسی و حتی افراد موجه دانشگاهی این فرضیه مطرح میشد که یکی از اهداف ایجاد این ویروس ایران بوده است و ایتالیا نیز به جهت تشابه ژن با ایرانیها بشدت با این ویروس درگیری شده است. نباید فراموش کرد که جمهوری اسلامی ایران سال ها است که با آمریکا درگیرهای متعدد سیاسی و بین المللی دارد و آنها نیک می دانند که ایران در حوزه های مختلف ظرفیت دارد، در آینده حتی برای آمریکا و کشورهایی که نمی خواهند رشد این کشور را ببینند، تهدید باشید.

در پایان لازم است چند نکته را برجسته کنم. کووید ۱۹ ویروسی است با پایه قدیمی تر از آنچه که امروز می بینیم و با عناوین مختلفی مثل سارس و ابولا به وجود آمده است و طی سالیان متمادی در حال تکامل شدن است که این تکامل در آینده هم ادامه خواهد داشت و شاید آن تحلیلی که پیش بینی می کرد یک سلاح بیولوژیک، یک سوم مردم جهان را به کام مرگ بکشاند، این ویروس نباشد و کووید ۱۹ یک ویروس آزمایشی برای آن ویروس باشد و به نوعی آمریکا با این ویروس، در حال بازخور گرفتن و آماده کردن خود را برای مرحله بعد است. این موضوع بسیار مهم و قابل توجه است. به همین ترتیب ممکن است نسخه ی بعدی این ویروس برای ژنوم ایرانی ها متخاصم تر و شدیدتر باشد.

نکته دیگر اینکه از نظر متخصصان پزشکی، کووید ۱۹ ویروسی است که به جمع ویروس های قبلی اضافه شده است و به نظر می رسد نمی توان آن را به طور کامل حذف کرد، لذا با پیوستن دائمی به جمع ویروس های قبلی جهان به رفتار خود ادامه خواهد داد و این روند پالایش نیروی انسانی از دید کشور مادی گرا را ادامه می دهد که باید به آن توجه کرد.

نکته دیگر این است که از آنجایی که این ویروس شباهت های ویژه ای به ویروس آنفولانزا دارد، از نوعی است که احتمالاً امکان واکسن سازی و پادتن سازی برای مدت طولانی را نداشته باشد. همانطور که می دانیم ویروس آنفولانزا با وجود قدمت زیادی که دارد و انگیزه های متعددی برای واکسن سازی پیرامون آن وجود داشته است تا امروز خود را اسیر و مغلوب واکسن و پادتن های دائمی نشان نداده است. این یعنی شاید بهتر است فکر ریشه کن کردن کووید ۱۹ را به مانند آنچه با آبله و سرخک و سیاه سرفه کرده ایم از سر بیرون کنیم! کووید ۱۹ در کنار ما شاید برای همیشه خواهد ماند! چیزی شبیه ایدز و آنفولانزا! این یعنی از حیث اقتصادی باید پیش بینی یک دوره پسا کرونا را داشته باشیم، به این معنی که قرار است از این به بعد با کرونا کار و زندگی کنیم که این نیازمند تغییرات اساسی در صنایع است و با این اتفاق، ظرفیت اقتصاد جهان به سمت یک مسیر جدید حرکت می کند. پس با این توضیح پافشاری بر شعار در خانه می مانیم نه تنها بی نتیجه که مضر و غلط است.

آمریکا به عنوان اصلی ترین متهم طراحی این ویروس، با این کار ظرفیت نیروی انسانی خود را پالایش می کند و با رها کردن کشورهای تهدید زا برای خود با تله نیروی انسانی و جمعیت، کشورهای رقیب را به

خود و امی گذارد و نمی خواهد پالایشی که برای خود ایجاد کرده است، برای آن ها نیز رخ دهد. اما در ظاهر و برای نجات از فشار افکار عمومی، با طراحی شیوع آن از کشور رقیب خود یعنی چین، نه تنها به عنوان بزرگترین قربانی کووید ۱۹، صبحت از یک غرامت بزرگ از چین می کند بلکه تلاش می کند ضمن بی گناه نشان دادن خود در انظار عمومی، از محل غرامت خواهی منفعت هایی را نیز برای خود مهیا کند که ضمن تحمیل هزینه های دیگری به چین، یک درگیری دیگر نیز ایجاد کند که ظرفیت بهره گیری، فشار بیشتر و حفظ سلطه گری آمریکا برای کند کردن روند رشد چین را در پی داشته باشد. اقدامات سریالی خروج آمریکا از پیمان های جهانی اینبار به بهانه طرح این شکایت علیه چین با خروج از سازمان بهداشت جهانی تکمیل تر خواهد شد.

نگارنده معتقد است قدرت اقتصادی جهان در بلند مدت در حال حرکت قطعی از آمریکا به سمت آسیا است و قدرت بعدی جهان را به زودی باید در آسیا و در کشورهایی چون چین و هند جستجو کرد. طبیعتاً برای ایران که می خواهد برای اقتصاد خود طراحی های منحصر به فردی را داشته باشد، لازم است از الان تدابیر کافی برای مواجهه با احتمالاً چین به عنوان اقتصاد اول جهان و پس از آن احتمالاً اولین قدرت سیاسی و نظامی جهان را برای خود مهیا کند. همچنین در میان مدت طراحی تحولات لازم برای اقتصاد نوین همزیست با کرونا را در دستور کار خود قرار دهد. بسیار نیک است که می بینیم رسانه ملی نیز، مدتی است مقابله ی هوشمندانه با شیوع کرونا را جایگزین شعار در خانه بمانیم نموده است.

منابع:

- ۱- جان کولمن. کمیته ۳۰۰ کانون توطئه های جهانی. ترجمه یحیی شمس. تهران، انتشارات فیروزه و مروارید. چاپ دوازدهم ۱۳۸۴، ص ۱۸۸
- ۲- روزنامه دنیای اقتصاد به آدرس <https://donya-e-eqtasad.com/-52/3586155>
- ۳- زیگنیف برژینسکی. چشم انداز استراتژیک - آمریکا و بحران قدرت جهانی. ترجمه سعید حاج ناصری و سید فریدالدین حسینی مرام. تهران، نشر میزان. چاپ اول ۱۳۹۲. ص ۹۲